

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum I. Decretalium, Per quadraginta, & tres Titulos distributum, in
quo agitur De Constitutionibus, Seu Legibus universim ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1706

§. XV. An, & qualiter ignorantia culpabilis excuset à culpa inobservantiam
legis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73031)

§. XV.

An, & qualiter ignorantia culpabilis excuset à culpa inobservantiam legis?

878. **A**nte responfionem not. ignorantiam, vel errorem in nobis existentem, dici *vincibilem*, quando est in nobis cum potentia habendi notitiam ejus, quod secluso talis potentiae usu ignoramus; seu quod ignoramus, aut falso cognoscimus, potentes, si voluiffemus, scire, aut verè cognoscere. Hæc ignorantia potest esse in nobis vel citra, vel cum nostra culpa; & si est hoc secundo modo, dicitur *culpabilis*. Ad hoc autem (ut ignorantia dicatur *vincibilis*, & *simul culpabilis*) tria necessaria sunt 1. quòd aliquo modo sit voluntaria; 2. quòd vinci potuiffet, & debuiffet, 3. quòd tunc victa non fit, ut pluribus exposuimus à n. 681. Uti autem ignorantia vincibilis, ita etiam culpabilis alia est *crassa*, & *supina*; alia *affectedata*; alia nec supina, nec affectedata, ut diximus n. 679. quibus positis: 3. quòd quælibet ignorantia legis etiam culpabilis, inobservantiam legis excuset à culpa tunc imputabili, quando talis inobservantia ponitur cum defectu omnis cognitionis de ipsius malitia; non tamen à culpa causæ, in qua fuit prævisa, dum ea liberè poneretur. Ratio primæ partis est ex dictis, quia tunc, quando ponitur sine omni cognitione malitiæ, nullam habet libertatem; secus, quando liberè posita est causa cum prævisione securitæ inobservantiae, ex quo constat etiam ratio secundæ partis. V. dicta à n. 669. cum seq. & à n. 686.

879. Ex dictis collig. 1. cum dicitur in c. *Cognoscentes*, & c. *Ut animarum*, (de quibus n. 667.) quòd *ignorantia crassa*, & *supina non excuset à censuris per Ordinariorum statuta decretis*, procedere in foro externo, quia præsumitur scientia, ut notavimus n. 670. non autem in foro conscientiae, nisi quatenus inobservantia dicti statuti fuit voluntaria, consequenter prohibito statuti cognita; secus enim non foret libera. Collig. 2. operationem malam, secutam ex ignorantia culpabili, consequenter solum indirectè voluntariam, & in causa, non habere malitiam

Tom. I.

formaliter imputabilem, nisi ejus, in quò est liberè volita; ratio est ex n. 671. Collig. 3. quòd conscientia irreprehensibiliter errans, non evadat reprehensibilis, seu culpabilis per debitum sciendi, quòd in re habet operans, si nullatenus sit cognitum, dum operatur. Ratio est à n. 672. & seq.

Collig. 4. per culpam, à qua ignorantia *culpabilis* dicitur, inobservantiam legis, quæ subsecuta est ex ignorantia; non reddi formaliter *imputabilem tunc*, quando ipsa ponitur; si, antequam hæc poneretur, fuit retractata per pœnitentiam, fuisse tamen jam prius imputatam, quando liberè posita est illius causa; ratio est à n. 788. Collig. 5. opus malum ex ignorantia culpabili subsecutum, *tunc*, quando fit cum defectu omnis cognitionis de malitia operis, non imputari *ad propriam malitiam*, quam habet in se; & *novam ultra malitiam causæ*, in qua sola ponitur voluntaria; ratio est ex n. 690. Collig. 6. opus de se malum, subsecutum ex ignorantia culpabili, *tunc*, quando ponitur, non reddi formaliter voluntarium, & imputabile ad novam culpam, ultra culpam admissam in causa ignorantiae liberè posita, etiamsi ea culpa in admissione causæ commissa *tunc*, quando ponitur opus, nondum sit retractata per pœnitentiam; ratio est ex n. 689. 700. 708.

Collig. 7. ignorantiam vincibilem successu temporis fieri posse invincibilem, & inculpabilem, consequenter excusantem à culpa noviter imputabili opus inde subsecutum ex tali ignorantia; constat ex n. 712. cum seq. quòd verum est, licet culpa negligentiae prius commissæ non sit abolita per pœnitentiam ex n. 718. Collig. 8. cum dicimus, operantem ex conscientia vincibiliter ignorante, excusari à peccato formali, & noviter imputabili ad culpam, ultra culpam malitiæ, quam affert ejus causa liberè admissa, intelligi, *quando opus ex illa secutum ponitur extra statum libertatis tam circa causam mali operis inductivam, quam circa ipsum opus*; ratio est ex n. 727. Collig. 9. actum secutum ex ignorantia (nulla scilicet præcedente cognitione de malitia objecti, vel obligatione procurandi scientiam debitam) sive ignorantia sit inculpabilis, sive culpabilis, in neutro casu habitorum ma-

D d 2

litiam

litiam ab objecto, formaliter imputabilem; secus à causa, si ignorantia sit culpabilis; ratio est ex dict. à n. 777.

882. Collig. 10. ignorantiam inculpabilem, excusantem à peccato gravi, non tolli per quamcunque, etiam actualem cognitionem de malitia objecti, vel debito sciendi; ratio est ex n. 780. cum possit quis, agnoscens opus esse malum, invincibiliter ignorare, quod sit grave malum, juxta n. cit. Collig. 11. axioma illud, *scire, & scire debere, equiparantur*, non valere in foro interno, nisi debiti aliqua actualis notitia præcesserit; ita Herdinck in *M. S. de legibus*, D. 3. §. 2. quia fieri potest, quod nulla prorsus cogitatio tunc occurrat de tali delicto. Collig. 12. negandum esse, quod aliqui universaliter docent, *imputari operanti eventum ad culpam, quoties rei illicitæ dat operam*; quia potest in ratione causæ esse invincibiliter ignorata; sic Vasquez D. 114. in 1. 2. c. 2. n. 3. consequenter eventus nec in se, nec in causâ voluntarius esse. Et ideo hoc axioma: *eventus est in causa voluntarius*, non habet locum, nisi quando ipsius aliqua actualis notitia præcessit tempore, quo volebat operari. Vasquez cit. c. 3. n. 7.

883. Collig. 13. hoc axioma: *ignorantia facti, non juris excusat*, intelligendum de præsumptione fori externi, quod legum ritè promulgatarum ignorantiam in suis tribunalibus non admittit: at in foro interno utriusque ignorantia invincibilis excusat. Thomas Sanchez l. 1. in Decal. c. 10. n. 26. si reverâ adfit, vel adfuit in operante. Collig. 14. hoc assertum: *ignorantiam legum, vel statutorum ad alicujus particulare officium pertinentium, esse vincibilem, nec excusare à peccato*, non esse verum universaliter; aliàs enim in foro conscientie non daretur in ullis officialibus ulla juris ignorantia invincibilis, quod est contra experientiam; si enim potest dari in illis, quæ sunt Christiani hominis in genere, quare non etiam in casu particularis officii v. g. Advocati, Medici, &c. Sanchez cit. n. 23. Collig. 15. fieri posse, ut invincibilis ignorantia præceptorioratur ex actu peccaminoso, quod tunc solet fieri, quando obligatio vitandi hunc actum peccaminosum nec totaliter, nec particulariter nascitur ex obligatione

hoc præceptum sciendi; imò & si nasceretur, fieri tamen potest, ut transgressor ad hanc circumstantiam non attendat; Vasquez in 1. 2. D. 120. c. 4. n. 12.

Collig. 16. infideles, qui nihil de fide audièrunt, posse Mysteria nostræ fidei invincibiliter ignorare; & hujusmodi non damnandos propter infidelitatem; sed alia peccata naturæ; unde si foret aliquis infidelis, qui legem naturæ observaret, hunc Deus in fide illuminabit juxta dictum Joan. 1. *Deus illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*; ita P. Henricus Herdinck in *M. S. de Legib.* D. 3. §. 2. ex Lugonis *M. S. de gratia*.

Collig. 17. posse etiam inter Fideles dari ignorantiam invincibilem aliquorum Mysteriorum fidei; quia fieri potest, quod nullum illis actuale motivum occurrerit ad investiganda illa inducens. Hoc in rudioribus non videtur improbable: idem à fortiori dicendum de hæreticis, qui inter nullos Catholicos habitant; & hi pariter non damnabuntur propter defectum fidei, sed ob alia peccata mortalia, quæ commiserunt; Vasquez in 1. 2. q. 76. a 2. D. 3. Collig. 18. non posse dari ignorantiam invincibilem circa principia juris naturæ per se nota, ut sunt: *bonum esse faciendum, malum fugiendum; quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris &c.* Herdinck loc. cit. Inter hæc etiam numerantur illa præcepta Decalogi, quæ ex hujusmodi principiis nullo negotio à quovis homine possunt deduci, ut sunt: *dari Deum, Deum esse colendum, honorandos genitores, &c.* De reliquis quoque docent communiter Doctores, licet aliquando, ad longum tamen tempus, aut per totam vitam dari non posse invincibilem ignorantiam; sunt enim ita legibus naturæ consentanea, ut impossibile videatur, transgressiones eorum nunquam ullam illiciti cogitationem causare, nisi fortè, quod fieri posset, aliqua apparenti ratione vestiantur, qualis foret: *furtum esse licitum ad erogandam elemosynam, vitam suam, vel alienam tutandam: licitum esse mendacium ad assequendum aliquod bonum.* Vasquez cit. D. 122. c. 2.

Collig. 19. universaliter eum, qui non agnoscit ullo modo rem, quam habet, aut facit, esse prohibitam, nec reflexè cognoscit, se teneri ad inquirendum, aut dubitandum,

tandum, an sit prohibita; & in casu, quo hoc cognovit, egiſque, quod debuit, atque occurrens dubium prudenter deponit, immunem esse ab omni culpa formali, licet fieri possit, ut materialiter peccet, id est, ea committat, quæ ex natura sua sunt quidem peccata, sed hic & nunc illi ad culpam propter ignorantiam, inconsiderationem, aut oblivionem invincibilem non imputantur. Huic corollarium adde probabilem doctrinam, quam cum multis aliis docet Arriaga *D. 13. de actib. hum. subsect. 2. à n. 27.* non sufficere ad mortalem transgressionem, præcognoscere; quod res sit prohibita: sed cognosci debere, quod sit graviter prohibita. Nam ratio malitiæ, communis mortali, & veniali, non est sufficiens ad mortalem malitiam; cum aliam non possit inducere, vel refundere, nisi quam proponit; hæc autem, quæ proponitur, ut ponit casus, non sit mortalis, sed communis mortali, & veniali, non est, unde contingat, fieri mortale, si quis ex malitia sub ratione generica proposita operetur. Hanc sententiam etiam tenet Ant. Escobar in *princip. Theol. moral. exam. 2. de act. hum. c. 6. n. 13.* quia voluntas est imperfecta in genere mali.

886. Argumenta, quæ contra hanc sententiam fiunt, desumuntur à periculo, cui se quis exponit transgrediendi legem graviter obligantem, ad quod hæc sententia facile potest respondere dicendò: nullum esse periculum formalis transgressionis rei graviter prohibite; de materiali non esse curandum, paritate sumptâ ab aliis materiis, eò quod materialis transgressio non sit formalis Dei offensa, nec animæ ruina; sic illi, utique loquentes in eo sensu, quo verum est, non esse offensam formaliter imputabilem secundum rationem ignorati mali. Potest etiam idem argumentum de periculo sic contra illos retorqueri: fortè periculum nullum adest, eò quod res, cum malitia generica proposita, possit esse in se non nisi leviter mala; in quo casu non erit periculum legem graviter obligantem transgrediendi.

887. Ad extremum not. quod, cum, ut dictum est, non quælibet cognitio actualis de malitia objecti, vel debito sciendi (num liceat exercere opus hic & nunc exercendum?) sufficiat, ut ignorantia, inducta

pet negligentiam admissam in procuranda notitia, sit mortaliter culpabilis; sed requiratur ea, quæ sufficiat, ut actus sit perfecte deliberatus, Doctores communiter cum Sanchez *tit. c. 10. n. 10.* & aliis ibidem, assignent sequentia indicia, ex quibus prudenter colligere quis possit, se non processisse cum ea notitia ad peccatum grave necessaria.

Primum est, lumen rationis ex vehementissima distractione, vel passione ita turbatum, ut tenue censeatur pro formanda plena consideratione de malitia, aut obligatione objecti; Secundum, quando solum in genere apparet malum, nec advertitur ad gravitatem, vel levitatem; Talis enim consideratio (cum solum contineat rationem mali, communem veniali, & mortali peccato) non est sufficiens ad consultandum, vel considerandam plenè malitiam peccati, vel gravitatem; Tertium, quando in cognitione est defectus firmitatis, eò quod ex levi conjectura, vel cum notabili formidine procedat; ita Almainus, Corduba, Angestus, *cit. à Vasquez in 1. 2. D. 107. c. 4. n. 11.* Quartum, quando quis ita advertit malitiam, ut semel à somno excitati, Sanchez *cit. l. 1. n. 10.* Quintum, cum quis ex aliqua præsentis cognitione objectum ita quidem advertit, aut posset advertere, ut illud excutere queat, non tamen ita faciliter, quoniam nondum ita plenè cernit, in quam, vel quali motu sensualitatis hæreat? Valentia in *1. 2. q. 9. p. 3. D. 6.*

Not. 2. ut quis possit manere inculpa-
biliter ignorans, cum tempore impleti-
onis præcepti occurrit aliqua cogitatio de
ipsius obligatione vel operis malitia, re-
quiri, quod ea prius prudenter deponatur
sic, ut habeat se operans æqualiter in foro
conscientiæ, ac si ea nunquam occurrisset,
intellige quoad conscientiam, ex qua
procedit actus. Potest hæc cogitatio esse
facti, vel juris, seu vel de facto, vel
de jure. De jure erit, quando existentiam
legis, aut prohibitionis habet pro ob-
jecto; de facto, quando suppositâ legis,
aut prohibitionis notitiâ versatur circa ali-
quod factum individuum, quod aliter,
quam ante cognitum erat, nunc illi pro-
ponitur.

Potissima verò difficultas est, quam diligenti-
am quis adhibere teneatur, ut di-
catur,

catur, *citra reprehensionem*, adhuc ignorare id, circa quod illa cogitatio aliquid vel de malitia, vel de obligatione indagandi, an hic, & nunc operari liceat, movit? Ad hoc respondent Doctores communiter, quando cogitatio occurrens est *circa factum*, pro illa prudenter deponenda, potissimas esse regulas sequentes. Prima est, non requiri summam diligentiam ad indagandam veritatem ejus cogitationis. Quia jubemur declinare à malo, & *facere bonum*, non tamen *optimum*; hoc enim est tantum consilij. Hinc illa diligentia sufficit, quæ in similibus circumstantiis solet à prudentibus adhiberi.

891. Secunda, quod juxta qualitatem facti, & pondus rationis occurrentis debeat esse major, vel minor diligentia. Tertia, quod ratio, per illam cogitationem occurrens, debeat esse particularis, id est, cum hoc facto particulariter connexa. Universales enim non probant; quia ex illis de hoc, vel illo facto non potest institui prudens consultatio. Res patet exemplò: multos homines avaritia induxit ad injustos contractus; ergo & Petrum. Multis amor proprius causavit conscientias invincibiliter ignorantes; ergo & huic. Multi ex pudore reticent in confessione peccata; ergo & iste censere debet, vel potest, se aliquando aliquid reticuisse, cum habeat eandem naturalem verecundiam. Multi existimârunt, se prudenter agere, & non egerunt; ergo & iste debet de se sic existimare. Hæc & similia sæpe occurrunt, turbantque invincibilem, quam quis habet, ignorantiam; sic Bresserus de *conscientia dubia*, c. 16.

892. Quarta, & præcipua regula est hæc: sufficientia hujus diligentia debet à judicio prudentum ultimâ desumi, quod vel ex eorum libris, vel ore tenus, vel ex præsumptionibus juris, quæ sunt eorum effata; vel ex factis, quoties cum doctrina timorata vitam conjungunt, solemus ab ipsis accipere.

893. Respondent. 2. quando cogitatio occurrens est juris, vel de jure, utrum lex sit lata? quomodo intelligenda? quæ hujus, vel illius officij obligationes sint? & similia, præter regulas suprâ dictas ad deponendam occurrentem cogitationem, hanc esse potiorem, quæ dicit, quod consulendi sunt periti in arte, qui similia tra-

ctaverint officia, vel eorum libros; hinc in medicina consulendus peritus Medicus, in juridica Jurista &c. Rudiores tamen posse stare judicio sui Parochi in omnibus occurrentibus, quod non possunt cives, mercatores, nobiles, quos non raro casus difficiliore certum est habere. Parochi autem non possunt prudenter præsumi similia extraordinaria exactè callere, præsertim in minoribus locis. Sed de his plura in sequentibus.

§. XVI.

Quid dicendum de ignorantia, quæ non potest vinci, dum operans in actum prodit?

894. CASus est iste: aliquis ex culpa mortali in eum statum incidit, ut non possit dubitationem, v. g. quam prius habuit de peccatis non ritè confessis, vincere. Alius in eum statum per mortale incidit, ut non possit amplius scire ea, quæ ratione sui officij obligaretur scire; alius ex culpa mortali inebriatur, & ebrius peccata committit, quæ defectu libertatis non potuit evitare. De his quaeritur, utrum facta in statu impotentia à culpa excusentur?

895. Resp. 1. quæcunque mala, dum ignorantia vinci potuit, fuerunt sufficienter proposita, & tamen per mortalem negligentiam non impedita, inficiunt malitia suâ omnes actus, & suprâ dicta negligentia subsequentes propterea, quod in causa liberè posita censeantur liberè volita; quod *voluntarium* appellant Doctores, *indirectum*.

896. Resp. 2. eum, qui tunc temporis, quo consentit in ebrietatem, vel quo prævidit se inebriandum, non habuit ullam cogitationem sibi occurrentem de peccatis in ebrietate ab ipso fieri solitis, nequaquam peccare per actus subsequentes in ebrietate commissos; quia sic nec in se, nec in causa sunt liberè voliti, dum poneretur causa. Quod autem dico de ebrietate, idem dicendum de aliis occasionibus, oblivione, ignorantia, &c.

897. Not. tamen, hoc, quod passim Doctores ajunt de ebrietate, & similibus impedimentis, non esse universaliter verum, sed accipi in hoc sensu: *quod ea, quæ quis sæpe facit, soleant non raro ante factum*

occurrere-